

החיים שאחרי: ההגליה וההגירה ברוסיה הצארית
Life Afterwards: Exile and Emigration in Tsarist Russia

סמינר ב"א

תשע"ה, סמסטר ב'

ד"ר ורה קפלן

הקורס יתקיים בימים א' ו-ד', בשעות: 16:00-18:00, בניין גילמן, חדר 497.
שעת הקבלה: יום א' 14:00-15:00 (ניתן לקבוע פגישות במועד אחר בתיאום מראש), בניין גילמן, חדר 471, טל. 6408202; 0544999217.
כתובת הדואר האלקטרוני: vera@post.tau.ac.il.

תיאור הקורס:

ההגליה וההגירה הינן תופעות שמקבלות משמעות מיוחדת בתקופה המודרנית, עם המצאת כלי תחבורה ותקשורת חדשים. השלטון הצארי ניצל את המרחבים במזרח המדינה, בעיקר בסיביר, לצורך הגליה כצורת ענישה, כולל ענישה של פושעים פוליטיים. מתנגדי השלטון הרוסים ומשתתפי המרידות הפולנים נשלחו להגליה בסיביר – והפכו לסוכני התרבות האירופאית באזור זה. איזה אורח חיים נוצר שם, הרחק ממרכז המדינה, וכיצד, באופן פרדוקסלי, נהפכה סיביר לאזור בו התאפשר לפעמים יותר חופש מאשר במחוזות אחרים של האימפריה?

אך לצד ההגליה כעזיבה מאולצת של הבית מתוקף החלטות השלטון, התפתחה במאה ה-19 ברוסיה תופעת העזיבה מרצון, או לפחות מכורח הנסיבות ולא לפי פקודת המשטר – ההגירה. מי היו המהגרים – כאינדיבידואלים וכקבוצות? לאן ולמען מה הם נסעו? אילו חוויות עברו עליהם? כיצד השפיעה תופעה זו על החברה הרוסית? במהלך הקורס נחפש תשובות לשאלות הקשורות לתופעות ההגליה וההגירה בתעודות, בזיכרונות וביצירות הספרות של המאה ה-19.

Exile and emigration are historical and social phenomena, which became especially significant in the modern time, with appearance of the new means of transportation and communication. Tsarist regime exploited vast space in the East of the country, especially in Siberia, for exile as a punishment, including that of political opposition. Russian revolutionaries and Polish insurgents were exiled to Siberia as political criminals, but turned into agents of European culture there. What kind of everyday life did they conduct in Siberia and how, paradoxically, they sometimes succeeded to enjoy here more freedom than in other regions of Russia?

However, alongside exile as enforced leaving of home place in the wake of the regime's coercive decision, appeared phenomenon of emigration as exodus on the personal will or at least due to unfavorable circumstances, and not under the order of the government. Who were the emigrants as individuals and groups? Where and for what purpose did they migrate? What experiences they get through? How did influence emigration on the Russian society? In the course of the seminar we will search for answers to these questions in the documents, memoirs and nineteenth century Russian literature.

דרישות הקורס:

1. נוכחות, קריאה שוטפת של חומר הלימוד והשתתפות בדיונים בכיתה.
 2. במהלך הקורס – כתיבת עבודת רפראט ופרזנטציה בעל פה בכיתה. בסוף הקורס יש להגיש את העבודה בכתב; מועד ההגשה - לפי דרישות החוג. סך העמודים הכתובים למילוי חובה זו לא יעלה על 15 עמודים.
 3. לתלמידים המבקשים לכתוב עבודה סמינריונית – אורכה של עבודה זו לא יעלה על 30 עמודים; מועד ההגשה של העבודה הסמינריונית – לפי דרישות החוג.
- מרכיבי הציון הסופי: 70 % כתיבת עבודה, 30 % השתתפות בכיתה (כולל פרזנטציה בעל פה).

אתר הקורס:

לקורס ישנו אתר במסגרת ה Moodle (<http://moodle.tau.ac.il>) בו מצויים חומרי קריאה והמלצות לניתוח מקורות וכתיבת עבודות. הגישה אפשרית באמצעות סיסמת הכניסה האישית.

נושאים ורשימה לקריאה שוטפת:

1. מטרת הקורס והמושגים הבסיסיים. קריאת חובה:

מישל פוקו, *לפקח ולהעניש: הולדת בית הסוהר*, תל-אביב: רסלינג', 2015, עמ' 283-316.

Daniel Beer, "Penal Deportation to Siberia and the Limits of State Power, 1801–81," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* 16, 3 (Summer 2015): 621–50.

2. הולדתה של ההגליה הפוליטית ברוסיה

קריאת חובה:

Andrew A. Gentes, "Political Exile and the Martyrdom of the Decembrists" in idem, *Exile, Murder and Madness in Siberia, 1823–61* (Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan, 2010), 76-101.

Daniel Beer, "Decembrists, Rebels and Martyrs in Siberian Exile: The 'Zerentui Conspiracy' of 1828 and the Fashioning of a Revolutionary Genealogy," *Slavic Review*, vol. 72, no. 3 (Fall 2013): 528-551.

G.V.R. Barratt, ed., *Voices in Exile: The Decembrist Memoirs* (MacGill-Queen's University Press: Montreal and London, 1974), 303-323.

Andrew A. Gentes, "Paranoia and Conspiracy: Polish Exiles and the Omsk Affair," in idem, *Exile, Murder and Madness in Siberia, 1823–61*, 129-159.

3. מבט מבפנים: דוסטויבסקי כגולה וספרו "רשימות מבית המוות"

קריאת חובה:

פ.מ.דוסטויבסקי, *רשימות מבית המוות*, ([תל-אביב]: ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל, הקיבוץ המאוחד, 1959), 5-34, 183-193, 259-262.

Karla Oeler, "The Dead Wives in the Dead House: Narrative Inconsistency and Genre Confusion in Dostoevskii's Autobiographical Prison," *Slavic Review*, Vol. 61, No. 3 (Autumn, 2002): 519-534.

4. גברים, נשים וילדים: ההגליה מפרספקטיבה מגדרית ודמוגרפית

קריאת חובה:

Abby M. Schrader, "Unruly Felons and Civilizing Wives: Cultivating Marriage in the Siberian Exile System, 1822-1860," *Slavic Review*, vol. 66, no. 2 (Summer, 2007), 230-256.

Andrew A. Gentes, "Sakhalin's Women: The Convergence of Sexuality and Penology in Late Imperial Russia," *Ab Imperio* 2 (2003) 115-138.

5. מבט מבחוץ: חיי הגולים הרוסיים מבעד לעיני המטייל האמריקאי

קריאת חובה:

George Kennan, *Siberia and the Exile System* (New York: The Century Co., 1891), vol. 1, chapter XIV, "The Life of Political Exiles," 322-350.

6. ההגירה: היבטים פוליטיים

קריאת חובה:

Robert C. Williams, "European Political Emigrations: A Lost Subject," *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 12, No. 2 (Apr., 1970): 140-148

7. הוויות המהגר הרוסי באירופה המערבית

קריאת חובה:

אלכסנדר הרצן, **ימי ומחשבותי: מבחר מספרי הזכרונות של אלכסנדר הרצן** (תל אביב: דביר, 1993), עמ' 253-257; 282-299; 310-320; 343-351; 416-423.

8. בעקבות המשפחה הצ'רקסית לטורקיה, והמשפחה היהודית מתחום המושב לארצות-הברית

קריאת חובה:

David Cuthel, "The Circassian Sürgün," *Ab Imperio* 2 (2003), 139-168.

גור אלרואי, **המהפכה השקטה: ההגירה היהודית מהאימפריה הרוסית 1875 - 1924**, ירושלים: מרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי, תשס"ח, עמ' 102-149

9. ההגירה המהפכנית והפוסט-מהפכנית והיווצרותה של "רוסיה מחוץ לגבולותיה"

קריאת חובה:

Robert Service, "Russian Marxism and its London Colony before the October 1917 Revolution," *The Slavonic and East European Review*, vol. 88, no. 1/2, *Personality and Place in Russian Culture* (January/April 2010): 359-376.

Marc Raeff, *Russia Abroad: A Cultural History of the Russian Emigration, 1919-1939* (New York & Oxford: Oxford University Press, 1990), 16-46.

John Hope Simpson, "The Refugee problem," *International Affairs*, vol. 17, no. 5 (Sep.-Oct. 1938):607-628.

Sam Johnson, 'Communism in Russia Only Exists on Paper': Czechoslovakia and the Russian Refugee Crisis, 1919-1924, *Contemporary European History*, vol. 16, no. 3 (Aug., 2007), 371-394.

Vladimir Nabokov, "The Man from the USSR" in *The Man from the USSR and Other Plays* (1984), 35-122.

Oksana Bulgakowa, "The "Russian Vogue" in Europe and Hollywood: The Transformation of Russian Stereotypes through the 1920s," *The Russian Review*, vol. 64, no. 2 (Apr., 2005), 211-235.

10. השיעור המסכם

ביבליוגרפיה:

מקורות ראשוניים:

פ.מ.דוסטויבסקי, *רשימות מבית המוות*, (תל-אביב) : ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל, הקיבוץ המאוחד, 1959

אלכסנדר הרצן, *ימי ומחשבותי: מבחר מספרי הזכרונות של אלכסנדר הרצן* (תל אביב: דביר, 1993), עמ' 257-253; 299-282; 320-310; 351-343; 423-416.

Barratt, G.V.R., ed., *Voices in Exile: The Decembrist Memoirs* (MacGill-Queen's University Press: Montreal and London, 1974), 303-323.

Kennan, George, *Siberia and the Exile System* (New York: The Century Co., 1891), vol. 1, chapter XIV, "The Life of Political Exiles," 322-350.

Nabokov, Vladimir. "The Man from the USSR" in *The Man from the USSR and Other Plays* (1984), 35-122.

Simpson, John Hope, "The Refugee problem," *International Affairs*, vol. 17, no. 5 (Sep.-Oct. 1938): 607-628.

מקורות משניים:

אלרואי, גור, *המהפכה השקטה : ההגירה היהודית מהאימפריה הרוסית, 1875-1924* (ירושלים: מרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי, תשס"ח), עמ' 149-102.

פוקר, מישל, *לפקח ולהעניש: הולדת בית הסוהר* (תל-אביב : רסלינג, 2015), עמ' 283-316.

Beer, Daniel, "Decembrists, Rebels and Martyrs in Siberian Exile: The 'Zerentui Conspiracy' of 1828 and the Fashioning of a Revolutionary Genealogy," *Slavic Review*, vol. 72, no. 3 (Fall 2013): 528-551.

Beer, Daniel, "Penal Deportation to Siberia and the Limits of State Power, 1801–81," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* vol.16, no. 3 (Summer 2015): 621–650.

Bulgakowa, Oksana, "The "Russian Vogue" in Europe and Hollywood: The Transformation of Russian Stereotypes through the 1920s," *The Russian Review*, vol. 64, no. 2 (Apr., 2005), 211-235.

Cuthel, David, "The Circassian Sürgün," *Ab Imperio* 2 (2003), 139-168.

Gentes, Andrew A., *Exile, Murder and Madness in Siberia, 1823–61* (Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan, 2010).

Gentes, Andrew A., "Sakhalin's Women: The Convergence of Sexuality and Penology in Late Imperial Russia," *Ab Imperio* 2 (2003) 115-138.

Johnson, Sam, " 'Communism in Russia Only Exists on Paper': Czechoslovakia and the Russian Refugee Crisis, 1919-1924," *Contemporary European History*, vol. 16, no. 3 (Aug., 2007), 371-394.

Oeler, Karla, "The Dead Wives in the Dead House: Narrative Inconsistency and Genre Confusion in Dostoevskii's Autobiographical Prison," *Slavic Review*, vol. 61, no. 3 (Autumn, 2002): 519-534.

Raeff, Marc, *Russia Abroad: A Cultural History of the Russian Emigration, 1919-1939* (New York & Oxford: Oxford University Press, 1990), 16-46.

Schrader, Abby M., "Unruly Felons and Civilizing Wives: Cultivating Marriage in the Siberian Exile System, 1822-1860," *Slavic Review*, vol. 66, no. 2 (Summer 2007): 230-256.

Williams, Robert C., "European Political Emigrations: A Lost Subject," *Comparative Studies in Society and History*, vol. 12, no. 2 (Apr., 1970): 140-148

ספרי עזר:

The Modern Encyclopedia of Russian and Soviet History (Academic International Press, 1982 – 2000).

Nicholas V. Riasanovsky and Mark D. Steinberg, *A History of Russia* (New York, Oxford: Oxford University Press, 2007).